

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

Potential development of homestay in Chiangkhan municipality, Chiangkhan district, Loei province.

วรารกรณ์ ใจน้อย¹ ชูพิศตร์ สุทธิสา² เสาวภา สุขประเสริฐ³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 2) เพื่อศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 3) เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน จากกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ ร้านอาหาร ที่พัก (เกสต์เฮาส์) ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และรถรับจ้างสาธารณะในพื้นที่ ผลการวิจัย พบว่า

บริบทของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เทศบาลตำบลเชียงคานเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความโดดเด่นด้านสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชน และยังเป็นพื้นที่ที่สามารถเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่สำคัญของอำเภอเชียงคานและอำเภอใกล้เคียง ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังเทศบาลตำบลเชียงคาน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะต่างๆ รวมถึงการดูแลความปลอดภัย ส่วนด้านการจัดการการตลาด รูปแบบการดำเนินการต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ควรมีนโยบายส่งเสริมโดยทำการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ โดยเน้นการท่องเที่ยวที่เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการบริการ ภาษาต่างประเทศ และการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนประชาชนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมช่วยกันในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: โฮมสเตย์ การมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวโดยชุมชน

¹ มหบัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Abstract

The purposes of the study of potential development of homestay in Chiangkhan Municipality, Chiangkhan District, Loei Province are 1) to study the context of the Chiangkhan community 2) to study the participation of local communities in order to develop the potential homestay tourism 3) to study the factors which affect the potential development of homestay , and 4) to propose the guidelines for homestay tourism development. This study employed a qualitative research method. The data of this study were collected by the on-site survey method. The sample population for this study was categorized into 4 groups: 1) staff and public organization groups involved in the development of homestay, 2) community leaders, 3) local people in the community comprising of the owners of the homestay, and 4) restaurant entrepreneurs, guesthouse owners, tour operators, souvenir shop owners, and local taxi drivers.

The results showed that the context of Chiangkhan community has a significant tourism environment in terms of the outstanding of tourism resources, natural attractions, the historical sites, the antiquities and the uniqueness of local lifestyle. Moreover, Chiangkhan Municipality is able to access through other major attractions of Chiangkhan district and other nearby districts, which becomes main factor attracting tourists to visit this area. These factors including various facilities are vital conditions supporting the potential of Homestay tourism development. In terms of community participation need, Local communities participate in running the tourism business in terms of providing tourism services, creating tourism activities and security. In marketing management aspect, their management model is still dependent on help and support from related public organizations.

To develop the tourism potential of Chiangkhan homestay, agencies involved in tourism business should launch the policy of tourism promotion together with conservation. The policy should emphasize travel on learning the community lifestyle, tradition and culture, and local wisdom. Besides, to enhance knowledge about tourism services, foreign languages and public relations are significant. Local participation is crucial to develop the potential of homestay tourism in order to achieve sustainable tourism.

Keywords: homestay, participation, community based tourism

ความเป็นมาของปัญหา

การท่องเที่ยวไทยในปัจจุบันได้รับการยอมรับว่าเป็นที่สำคัญมากสำหรับการพัฒนาประเทศและ

ท้องถิ่นต่างๆ ให้พลิกฟื้นจากปัญหาความยากจนสู่ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลหลายยุคหลายสมัยจึงทุ่มเทความสนใจและตั้งเป้าหมายการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวให้เป็นแนวทางหลักในการฟื้นฟูสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการกระจายงบประมาณเพื่อพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดการตอบรับกระแสการพัฒนาอย่างรวดเร็ว แต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบล และท้องถิ่นต่างๆ เสนองบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่ตนเองคิดว่าน่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีและสร้างรายได้อย่างที่เข้าใจ แต่กว่าร้อยละแปดสิบของโครงการที่เสนอเข้ามาของงบประมาณทางด้านการท่องเที่ยว ต่างมุ่งเน้นที่จะพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพัฒนาถาวรวัตถุ โดยเข้าใจว่าจะเป็นการพัฒนาที่ถูกวิธี มุ่งเน้นการเปิดพื้นที่เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น แต่ขาดกำลังคนที่จะดำเนินการและขาดความเข้าใจถึงแก่นแท้ของการรองรับการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืน อีกทั้งยังไม่ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เรียกได้ว่าไม่ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวแบบไหน พฤติกรรมอย่างไรก็ต้องรองรับได้หมด (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2550)

ชุมชนท้องถิ่นถูกคาดหวังให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ การให้ความรู้และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดการคิดแบบแยกส่วน แยกกันคิด แยกกันวางแผน แยกกันจัดการ จะเห็นได้จากแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกทำลายลงไปอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยผ่านการกระตุ้นเศรษฐกิจจากภาครัฐ ทำให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มีการกระจายอำนาจให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนามีมากขึ้น โดยส่งเสริมกระบวนการ

เรียนรู้ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชนและการที่รัฐบาลออกกฎหมายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นแรงผลักดันให้องค์กร ท้องถิ่น และ หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย จึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว หลายรูปแบบในชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ (Homestay) ก็เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมาก ทั้งจากองค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ทั้งในกลุ่มชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งชุมชนเพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม หัตถกรรมของท้องถิ่น โดยมีโฮมสเตย์ที่มีความหมายมากกว่าเป็นที่พัก เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง ซึ่งยึดเอารูปแบบที่พักเป็นศูนย์กลางและจัดให้มีกิจกรรมในด้านต่างๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย , 2552 : <http://thai.tourism.org>)

โฮมสเตย์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตในชุมชน ศึกษาและค้างแรมในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่น เกิดการเผยแพร่เรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกันและกันและการกระจายรายได้สู่ชุมชนในที่สุด การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบท เป็นจุดขายที่สำคัญ ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ จึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และเป็นทางเลือกในตลาดท้องถิ่น ที่ไม่ใช่คู่แข่งในเชิงพาณิชย์ ในพื้นที่ที่มีโรงแรม หรือรีสอร์ท (ศรีพรสมบุญธรรม, 2536)

หลักการของโฮมสเตย์ เป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกฝ่ายตั้งแต่รัฐบาลไปจนถึงชุมชน จะต้องเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อมิให้การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับโฮมสเตย์หลงทาง และก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง ประการแรก ต้องไม่ถือเป็นนโยบายว่าจะต้องมีโฮมสเตย์เกิดขึ้นในทุก ๆ หมู่บ้าน แต่ต้องคำนึงถึงความพร้อม ความรู้ความเข้าใจของชุมชนเป็นสำคัญ และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเน้นจุดขายอยู่ที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ และให้เข้าใจตั้งแต่เริ่มแรกว่า การท่องเที่ยวนี้จะเป็นเพียงรายได้เสริมมิใช่รายได้หลักของชุมชน (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา , 2550)

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทางภาษาและวิถีชีวิต ตลอดจนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม สภาพภูมิอากาศ และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในหลายพื้นที่ อำเภอเชียงคานเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเลยที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว อยู่ห่างจากจังหวัดเลยประมาณ 48 กิโลเมตร เขตเทศบาลตำบลเชียงคานประกอบด้วย 9 ชุมชนย่อย แบ่งเขตการปกครองตามคุ้มวัดในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มริมฝั่งแม่น้ำโขง สภาพพื้นที่ที่มีความลาดเทจากทิศใต้สู่ทิศเหนือสู่ตะวันออกเป็นที่ราบสูง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวติดกับภูทอกและภูหมอน ซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ และการที่มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขงจึงส่งผลให้สภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินมีสูงเหมาะแก่การเพาะปลูก อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ความงดงามของธรรมชาติ รวมไปถึงความเก่าแก่และมีเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น อาทิเช่น วัดศรีคุณเมือง วัดเก่าแก่

ของเชียงคาน เป็นแหล่งรวมงานศิลปะทั้งแบบล้านนาและล้านช้าง และสวนสุขภาพเฉลิมพระเกียรติ สำหรับพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในเขตเทศบาล ซึ่งเป็นจุดดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอเชียงคานอย่างมาก ชุมชนบ้านไม้ เป็นชุมชนที่อยู่ตลอดแนวสองฝั่งของถนนชายโขง ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ ตั้งถิ่นฐานตามแนวริมน้ำโขงมากกว่า 100 ปี ลักษณะบ้านเรือนมีสถาปัตยกรรมอีสานโบราณที่น่าสนใจ มีขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตดั้งเดิม มีการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงาม การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบท เป็นจุดขายที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ (เทศบาลตำบลเชียงคาน, 2551 : http://chiangkhan.go.th/default.php?modules=fckeditor&fck_id=5 &view_id=56&orderby=1)

จากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เขตเทศบาลตำบลเชียงคานซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตชีวิตชุมชน และยังเป็นพื้นที่ที่สามารถเชื่อมต่อไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่สำคัญของอำเภอเชียงคานและอำเภอใกล้เคียง การพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรมของตำบลเชียงคาน สิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ คือ ความเข้มแข็งและความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยต้องอาศัยองค์ความรู้จากภาควิชาการ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านของการพัฒนา สร้างรายได้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรม จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่ผ่านมา ยังขาดการศึกษาถึงภาพรวมของเรื่องดังกล่าวเหล่านี้

เหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบริบทของชุมชนบ้านไม้ และความต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ รวมถึงศึกษาว่ามีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เพื่อจะได้นำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานหรือแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และสิ่งแวดล้อม และเป็นแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านไม้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชน เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเทศบาลตำบลเชียงคาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของอำเภอเชียงคาน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 5 คน

2. ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลตำบลเชียงคานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น เทศบาลตำบลเชียงคาน จำนวน 5 คน

3. ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของบ้านไม้ที่เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในลักษณะของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ จำนวน 10 คน

4. ผู้ประกอบการภาคเอกชนทางด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ ร้านอาหารที่พัก(เกสต์เฮาส์,โรงแรม, รีสอร์ท) ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และรถรับจ้างสาธารณะในพื้นที่ จำนวน 10 คน

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวเป้าหมาย โดยสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยนำเสนอด้วยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของชุมชนที่ศึกษาทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ของชุมชนและแนวโน้มในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อธิบายข้อมูลในเชิงพรรณนา ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์จะสรุปเป็นหมวดหมู่ เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศักยภาพของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอจังหวัดเลย

ผลการวิจัย

1. บริบททั่วไปของชุมชนบ้านไม้ที่สงบไร้สิ่งปรุงแต่ง รวมถึงอรรถาธิบายของชาวบ้านที่เต็มใจต้อนรับผู้มาเยือนด้วยความเต็มใจ ความพร้อมในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ มีไฟฟ้าใช้ตลอด 24 ชั่วโมง มีระบบประปา มีที่พักที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มาพักแบบโฮมสเตย์ มีการบริการด้านการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยชุมชนมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านในชุมชนบ้านไม้ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตชุมชนบ้านไม้จะเป็นลักษณะให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการประสานงานมายังชุมชน และในปัจจุบันประชาชนในชุมชนมีการตื่นตัวด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐขอความร่วมมือเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนเกิดการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกัน เนื่องด้วยการดำเนินกิจกรรมของชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในการทำงาน ทั้งการทำงานเป็นกลุ่มและการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีของสมาชิกในครัวเรือน เนื่องจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบเสมือนเครือญาติพี่น้องกัน แม้ว่าจะมีผู้ประกอบการจากภายนอกเข้ามามีบทบาทภายในชุมชน ผู้ประกอบการเหล่านั้น

จำเป็นต้องเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ และเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของคนในชุมชนด้วย

3. การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ประกอบไปด้วย การพัฒนาความรู้ของชาวบ้าน สาธารณูปโภค และอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่ดึงดูดของชุมชน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น การที่ชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ สภาพธรรมชาติที่สวยงาม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของชาวเชียงคาน บ้านไม้เก่าอายุกว่าร้อยปี ความยิ้มแย้มแจ่มใส ตลอดจนการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ประชาชนในชุมชนได้ให้ความเห็นว่า ควรมีนโยบายส่งเสริมโดยทำการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ประกอบไปด้วย การพัฒนาความรู้ของชาวบ้านด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ พัฒนาสาธารณูปโภค พัฒนานาถั่วชุมชน ส่วนการอนุรักษ์ เช่น อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ หากมีการวางแผนในการพัฒนาที่ดีพอก็จะเกิดผลกระทบในทางบวกในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ประชาชนในชุมชนมีการตื่นตัวในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อรักษาเสน่ห์ทางการท่องเที่ยว ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยเทศบาลตำบลเชียงคานได้มีการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว และคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนสืบไป

อภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

1. บริบทของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน มีศักยภาพในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนประกอบด้วยความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ กล่าวคือ มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจากการที่เป็นชุมชนเก่าแก่ แหล่งรวมภูมิปัญญาชาวบ้าน มีการอนุรักษ์ประเพณีที่ดั้งเดิมสืบทอดกันมา มีการคมนาคมที่สะดวก ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ดี และประชาชนในชุมชนมีความเป็นมิตร มีอัธยาศัยดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามเหล่านี้ภายในชุมชน เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้นมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542)

ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจว่าต้องประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ (Amenities) เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว

บริบทของชุมชนบ้านไม้ไม่มีความเหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน และพร้อมที่จะเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (2550) กล่าวว่า โฮมสเตย์ ถือเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านซึ่งใช้บ้านเป็นศูนย์กลางโดยเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเข้าด้วยกัน ทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหาร การนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง โดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม การจัดกิจกรรมที่พิกัดสัมผัสวิถีชีวิตชนบท หรือโฮมสเตย์จึงเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาพัฒนาชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำงานร่วมกัน สร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนเป็นหลัก ดังนั้น การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังที่ สิ้นธุ์ สโรบล (2546) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวเพียง โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถี

ชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมถึงมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

ประชาชนในชุมชนบ้านไม้ส่วนใหญ่มีความต้องการให้ชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยครอบครัวที่มีความพร้อม เช่น มีห้องพักภายในบ้านว่าง มีการดูแลด้านความสะดวกอยู่สม่ำเสมอ สมาชิกในครอบครัวยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว ก็จะเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพัก ส่วนครอบครัวที่ไม่มีความพร้อมที่จะให้บริการบ้านพักแก่นักท่องเที่ยวก็ยังคงรักษาวินัยชีวิตดั้งเดิมเอาไว้ ไม่กีดกันนักท่องเที่ยว เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ต่างมุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน ทำให้เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2540) กล่าวว่า การท่องเที่ยวส่งผลทั้งในด้านดีและด้านลบ โดยผลกระทบด้านบวก คือ มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น มีความสะดวกสบายจากการพัฒนาสาธารณูปโภคอันเกิดจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ลดการอพยพพลัดถิ่นของประชากรสู่เมืองหลวง และการนำทรัพยากรที่เหลือใช้มาแปรรูป และผลกระทบด้านลบ คือ การบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ค่าครองชีพสูงขึ้น เป็นต้น

2. ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

จากการศึกษา พบว่า การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ จำเป็นต้อง

อาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การที่กลุ่มคนในชุมชนได้มีการตัดสินใจร่วมกันในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน โดยการร่วมมือกันและลงมือปฏิบัติ รวมทั้งประเมินผลให้สำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ดังผลการศึกษาของ ภาณุ วรมิตร (2549) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และผู้เกี่ยวข้อง จะนำมาซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น มีการรับรู้ปัญหาร่วมกัน มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการ การปฏิบัติการและการติดตามประเมินผล เพื่อการนำมาปรับปรุงและแก้ไขทรัพยากรการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่นั้นๆ และผลการศึกษาของ จงรักษ์ อินทยนต์ (2548) พบว่า ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการเสนอความคิด การวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการ การแบ่งบทบาทหน้าที่ การจัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสมและโปร่งใส ตรวจสอบได้จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชน เพื่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้อยู่อย่างยั่งยืน ดังการศึกษาของ สายรุ่ง ดินโคสูง (2549 : บทคัดย่อ) พบว่า การจัดการท่องเที่ยวของชาวบ้านมีโครงสร้างการบริหารที่ไม่ซับซ้อนตั้งอยู่บนพื้นฐานความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยที่ชาวบ้านต้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเป็นเจ้าของร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยว หากได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานราชการจะ

ทำให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสน่ห์ จามริก (อ้างใน นวรัตน์ เพ็ชรเรือนทอง, 2550) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้น คือ การที่ประชาชนมีโอกาสอย่างอิสระ ปราศจากการแทรกแซง ครอบงำ บังคับให้ได้พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดแจงใช้ควบคุม ระดมทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ เพื่อการดำรงชีพตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม เป็นการพัฒนากะบวนการเรียนรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจที่จะกำหนดวิถีชีวิตของตนอย่างเชื่อมั่น เพื่อเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเองได้ในที่สุด ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและเกิดการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยทำการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ประกอบไปด้วย การพัฒนาความรู้ของชาวบ้าน สาธารณูปโภค และอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่ดีงามของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางสังคม และความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม แต่องค์ประกอบต้องพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน เชื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน และการท่องเที่ยวนั้นต้องพยายาม

ส่งเสริมให้เกิดความรู้และความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น การที่ชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคานมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ สภาพธรรมชาติที่สวยงาม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของชาวเชียงคาน บ้านไม้เก่าอายุกว่าร้อยปี ความยิ้มแย้มแจ่มใส ตลอดจนการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งผลักดันให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ดังแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2550) กล่าวว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวควรมีลักษณะสำคัญดังนี้ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่า ความเป็นเอกลักษณ์ มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547) กล่าวว่า องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีอยู่ 4 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการและด้านการเรียนรู้

จากผลการศึกษายังพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน โดยมีส่วนในการสนับสนุนด้านกิจกรรม โดยมีการจัดงานประจำปี อาทิ ประเพณีสืบสานวัฒนธรรมสงกรานต์ที่เชียงคาน สุขสำราญริมฝั่งโขงได้ถือปฏิบัติกันมาต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานประเพณี วัฒนธรรมของชาวเชียงคาน ดังงานวิจัยของ สมนึก เขียววิชัย

(2550) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับชุมชนในการจัดการ การวางแผน และการปฏิบัติงาน แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดนโยบาย ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นวรัตน์ เพ็ชรเรือนทอง (2550) ที่กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการจัดทำแผนพัฒนา การสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การอนุรักษ์ทรัพยากร และการดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

จากผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านไม้ ประชาชนในชุมชนได้ให้ความเห็นว่า ควรมีนโยบายส่งเสริมโดยทำการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ประกอบไปด้วย การพัฒนาความรู้ของชาวบ้านด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ พัฒนาสาธารณูปโภค พัฒนาอนามัยชุมชน ส่วนการอนุรักษ์ เช่น อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดดังที่ ภราเดช พยัคควิเชียร (2540) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีการบูรณาการใน 3 องค์ประกอบหลัก แหล่งท่องเที่ยว การบริการทางการท่องเที่ยวและการตลาด แต่ละองค์ประกอบจะต้องมีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกันและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน องค์ประกอบที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง คือ ในการท่องเที่ยวนั้นจะต้องพยายามให้เกิดความรู้และความ

รับผิดชอบ วิธีการที่ก่อให้เกิดความรู้และความรับผิดชอบ จะต้องดำเนินการผ่านระบบการศึกษา โดยมุ่งให้เกิดการปรับทัศนคติขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม การจัดระเบียบสังคมให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เป็นต้น

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ หากมีการวางแผนในการพัฒนาที่ดีพอก็จะเกิดผลกระทบในทางบวกในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในเรื่องนี้ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (2550) ได้กล่าวถึงหลักการของโฮมสเตย์เป็นเรื่องที่สำคัญทุกฝ่าย ตั้งแต่รัฐบาลไปจนถึงชุมชน จะต้องเข้าใจไปทิศทางเดียวกัน เพื่อมิให้การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับโฮมสเตย์หลงทาง และก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง ประการแรก ต้องไม่ถือเป็นนโยบายว่าจะต้องมีโฮมสเตย์เกิดขึ้นในทุก ๆ หมู่บ้าน แต่ต้องคำนึงถึงความพร้อม ความรู้ความเข้าใจของชุมชนเป็นสำคัญ และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเน้นจุดขายอยู่ที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ และให้เข้าใจตั้งแต่เริ่มแรกว่า การท่องเที่ยวนี้จะเป็นเพียงรายได้เสริมมิใช่รายได้หลักของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา จวงชัยภูมิ (2551) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ความสำคัญกับการดำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษให้คงอยู่และถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน รวมถึงต้องการให้มีการพัฒนาปรับปรุงการจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากความโดดเด่นทางวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตที่สงบสุขของชุมชนบ้านไม้ รวมถึงทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวภายในชุมชน ในขณะเดียวกันหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ตลอดจนองค์กรต่างๆ ได้ร่วมมือกันจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเชียงคานขึ้น เช่น ประเพณีสงกรานต์ แห่เทียนพรรษา เทศกาลออกพรรษา และงาน 100 ปีอำเภอเชียงคาน ซึ่งประชาชนในชุมชนมีการตื่นตัวในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อรักษาเสน่ห์ทางการท่องเที่ยว ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยเทศบาลตำบลเชียงคานได้มีการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว และคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนสืบไป สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถของธรรมชาติ วัฒนธรรมนิยม ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว โดยใช้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการและได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในชุมชนยังขาดความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง เช่น จังหวัดเลย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดเลย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย เทศบาลตำบลเชียงคาน ควรเป็นผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้มีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ อีก

ทั้งสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ อาทิ เว็บไซต์ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ เป็นต้น

1.2 ผลการวิจัย พบว่า ป้ายสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน มีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อเทศบาลตำบลเชียงคานว่า ควรจัดทำป้ายสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวที่สำคัญภายในชุมชน ป้ายบอกเส้นทางท่องเที่ยว และป้ายที่แสดงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ควรมีศูนย์ข้อมูลทางการท่องเที่ยว ให้การอบรมเยาวชนในการเป็นมัคคุเทศก์น้อย และควรมีการกำหนด กฎระเบียบ ข้อห้าม หรือบทลงโทษสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน

1.3 ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านไม้มีวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามควรค่าแก่การรักษาไว้ จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เทศบาลตำบลเชียงคาน องค์การบริหารส่วนจังหวัด สถาบันการศึกษาภายในท้องถิ่น ควรมีการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนบ้านไม้ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน พร้อมกับการนำเสนอข้อมูลต่อประชาชนในพื้นที่ให้ได้มีการรับรู้และทราบถึงเรื่องราวความเป็นมาของบรรพบุรุษ อันจะนำไปสู่การตระหนัก เห็นคุณค่าและการอนุรักษ์ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษา การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน เพื่อหาข้อสรุปว่า เมื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์แล้ว ควรมีการบริหารจัดการอย่างไรให้ประสบผลสำเร็จ

2.2 ควรมีการศึกษาถึงการตลาดของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อหากลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้สามารถวางแผนที่จะรองรับการท่องเที่ยวในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวและกีฬา, กระทรวง. (2551). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย.**

กรุงเทพ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). **สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวภายในประเทศไทยประจำปี 2548.** กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

_____. (2550). **รายงานประจำปี 2549 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

_____. 2552 : **กิจกรรมการท่องเที่ยว** <<http://thai.tourism.org>> (12 ตุลาคม 2552).

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. (2544). **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. (2546). **การตลาดบริการ.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น

ทิพวรรณ พุ่มมณี. (2546). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เทศบาลตำบลเชียงคาน. (2551). **ข้อมูลทั่วไป.** <http://chiangkhan.go.th/default.php?modules=fckeditor&fck_id=5&view_id=56&orderby=1> (20 กันยายน 2551).

ธนกฤต สังข์เนย. (2550). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ.** นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

บุญเลิศ จิตต์วัฒนา. (2548). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. (2548). **ECO-TOURISM การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.** กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะ.(2547). **การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบครบวงจร.** กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จำเริญพรณ แก้วสุริยะ. (2547). **หลักการจัดการท่องเที่ยว.** <<http://www.stou.ac.th/tourism/achieve>> 26 กันยายน 2551.

วิระพล ทองมา. (2548). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism :CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้.** <www.dnp.go.th/fca16/file/49xy4ghqzsh3j1.doc> (12 มกราคม 2552).

สำนักงานจังหวัดเลย. (2551). **จังหวัดเลย.** <<http://www.loe.go.th/infor.htm>> (9 มีนาคม 2552).

สำนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการท่องเที่ยว. (2551) **รายงานกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว.** สำนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการท่องเที่ยว : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2550). **คู่มือเครือข่าย
การท่องเที่ยวโดยชุมชน**. สำนักงาน
พัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยว
และกีฬา

โฮมสเตย์ไทยแลนด์. (2548). **ประวัติ – ที่มา**.
<[http://www.homestaythailand.org/history.p
hy](http://www.homestaythailand.org/history.php)> (15 มกราคม 2550).